de geo

Wat is demografie?

- De wetenschap die
- de aantallen van de bevolking
  en de ontwikkelingen daarin
- beschrijft en verklaart
  - *Bijvoorbeeld*
    - *daling van de vruchtbaarheid*
    - *stijging van het geboortecijfer*
    - *ontwikkeling van de kindersterfte*
    - *vergrijzing van de bevolking*

De bevolkingsontwikkeling

+ geboorten
– sterfgevallen
+ vestiging / immigratie
– vertrek / emigratie

= saldo bevolkingsontwikkeling

positief saldo: bevolking groeit
negatief saldo: bevolking krimpt

De natuurlijke groei

- Geboortecijfer

  Aantal levendgeborenen per 1000 inwoners van de gemiddelde bevolking per jaar.
- Vervangingsniveau

  Het vruchtbaarheidsniveau waarbij vrouwen gemiddeld precies genoeg dochters krijgen om zichzelf in aantal te vervangen.
- Vruchtbaarheid

  De werkelijk gerealiseerde voortbrenging van kinderen door de bevolking.
- Sterftecijfer

  Aantal sterfgevallen per 1000 inwoners van de gemiddelde bevolking per jaar.
- Geboorteoverschot: geboorten > sterften

  = positief saldo van de natuurlijke bevolkingsgroei.

Demografische kenmerken

- Zuigelingensterfte
  Het aantal levendgeborenen dat vóór de eerste verjaardag is overleden per 1000 geboorten.

- Kindersterfte
  Het overlijden van kinderen vóór hun vijfde verjaardag per 1000 geboorten.

- Levensverwachting
  Het aantal jaren dat een persoon van een bepaalde leeftijd naar verwachting (nog) zal leven.

Spreiding en dichtheid

- Bevolkingsdichtheid

  ➔
  (gemiddeld) aantal inwoners per vierkante kilometer in een gebied

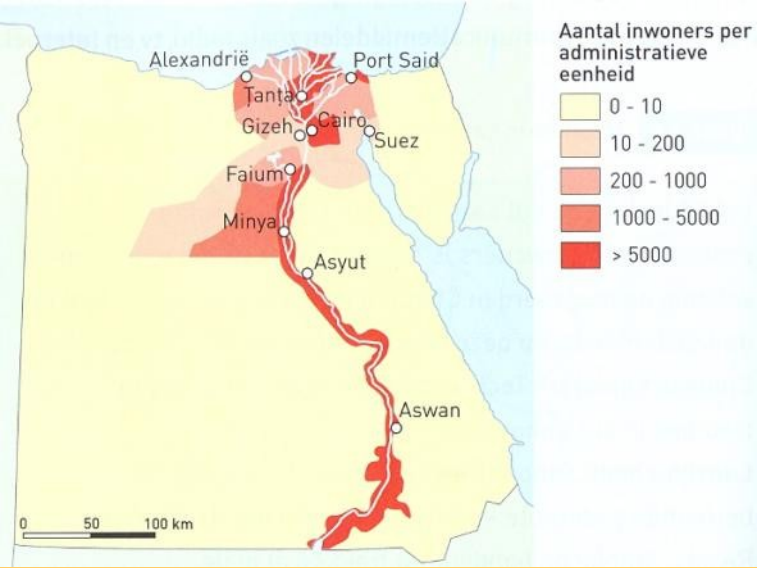

- Bevolkingsspreiding

  ➔
  laat zien hoe de bevolking over een gebied verdeeld is

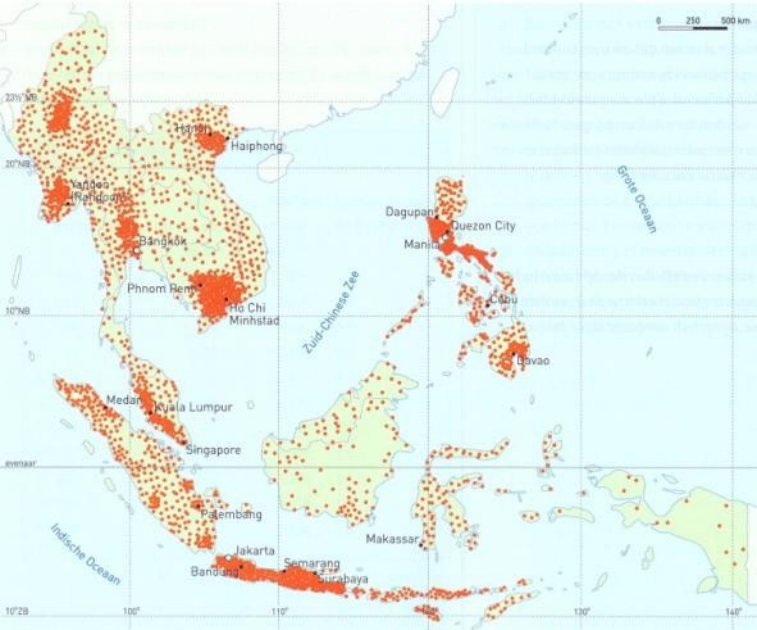

Leeftijdsdiagram of bevolkingspiramide?

Een grafische weergave van de verdeling van de bevolking naar geslacht en leeftijd, waarbij leeftijd op de verticale as (*y*-as) is geplaatst.

Welke helft geeft de mannelijke bevolking aan en welke de vrouwelijke?

Animatie:
http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/cijfers/extra/piramide-fx.htm

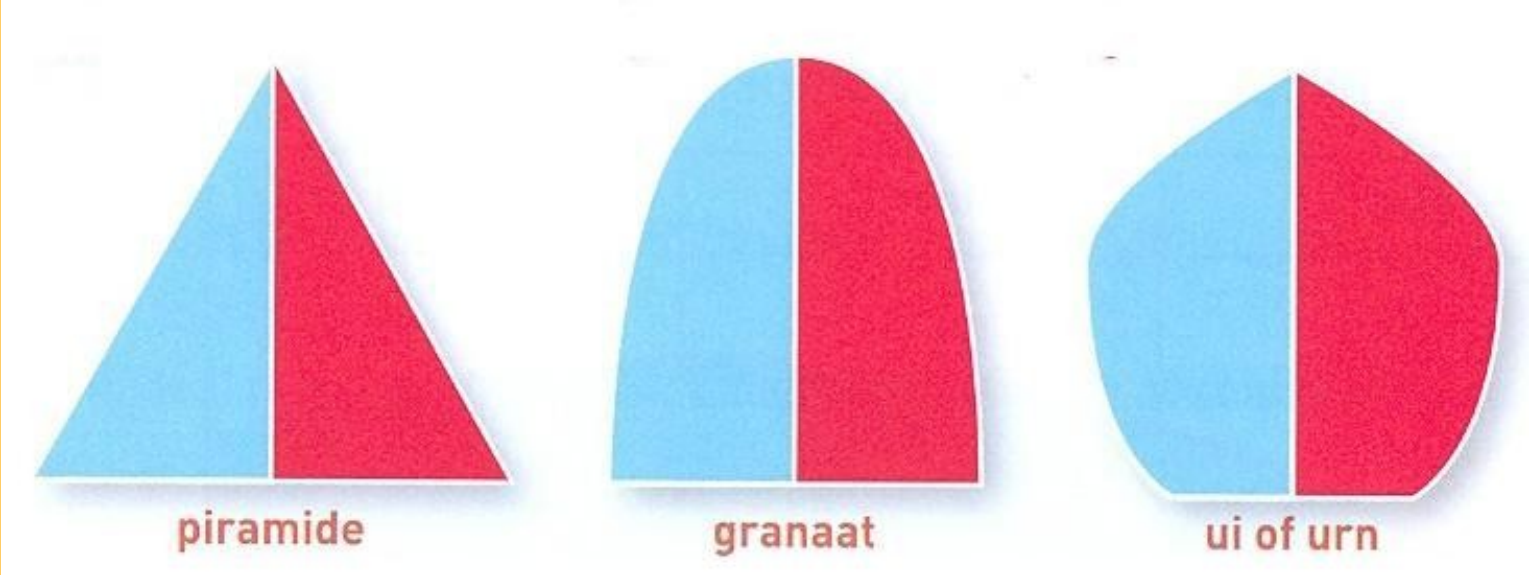

Wat lees je af?

Voorbeeld Egypte 2010, prognose

- Absolute aantallen
- Piramidemodel
- Hoog geboortecijfer, maar afnemend
- Een jonge bevolking
- Een sterk groeiende bevolking
- Groeitempo neemt af
- Hoge groene druk
- Hoge zuigelingensterfte
- Hoog sterftecijfer
- Lage levensverwachting
- Lage gemiddelde leeftijd

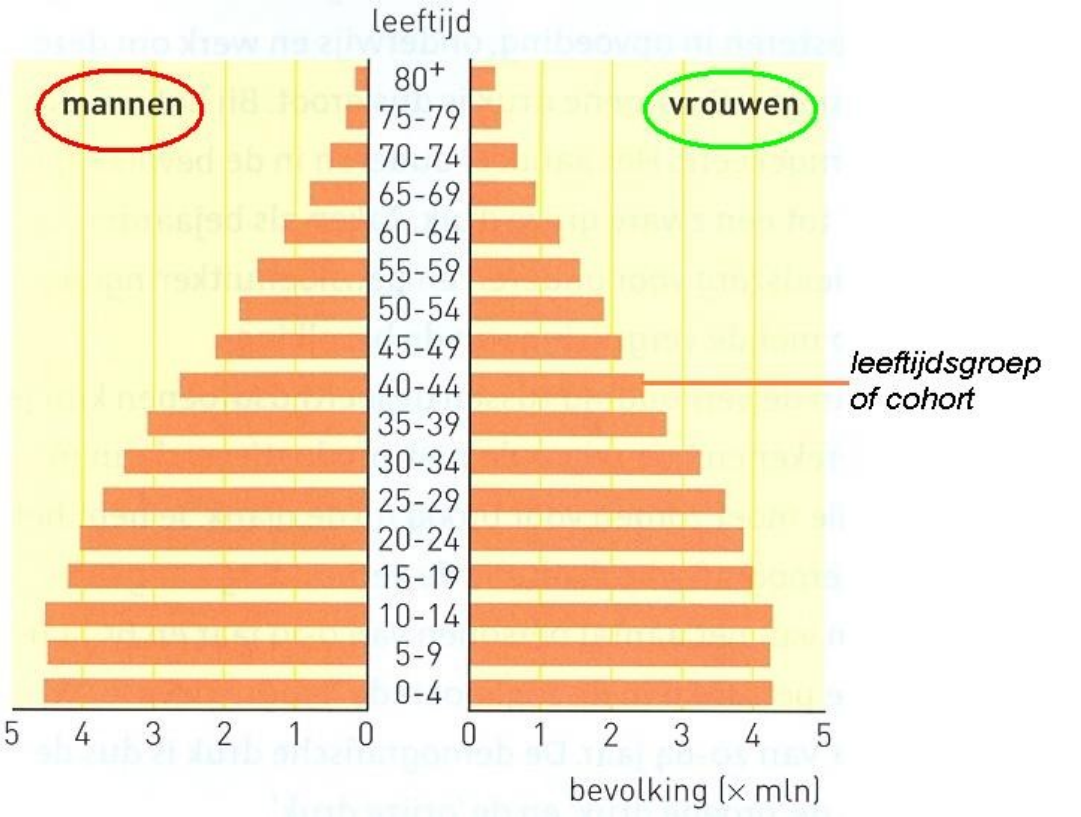

Demografische druk

- Vergrijzing: toename van het aandeel ouderen in de samenleving.
- Ontgroening: afname van het aandeel jongeren in een samenleving.
- Demografische druk: verhouding tussen de ‘productieve leeftijdsgroep’ en de ‘niet-productieve leeftijdgroep’.
  - som van de ‘groene druk’ en de ‘grijze druk’
  - $\frac{A+C}{B} \times 100$
- Grijze druk: het aantal personen van 65 jaar of ouder als percentage van het aantal personen van 20-64 jaar

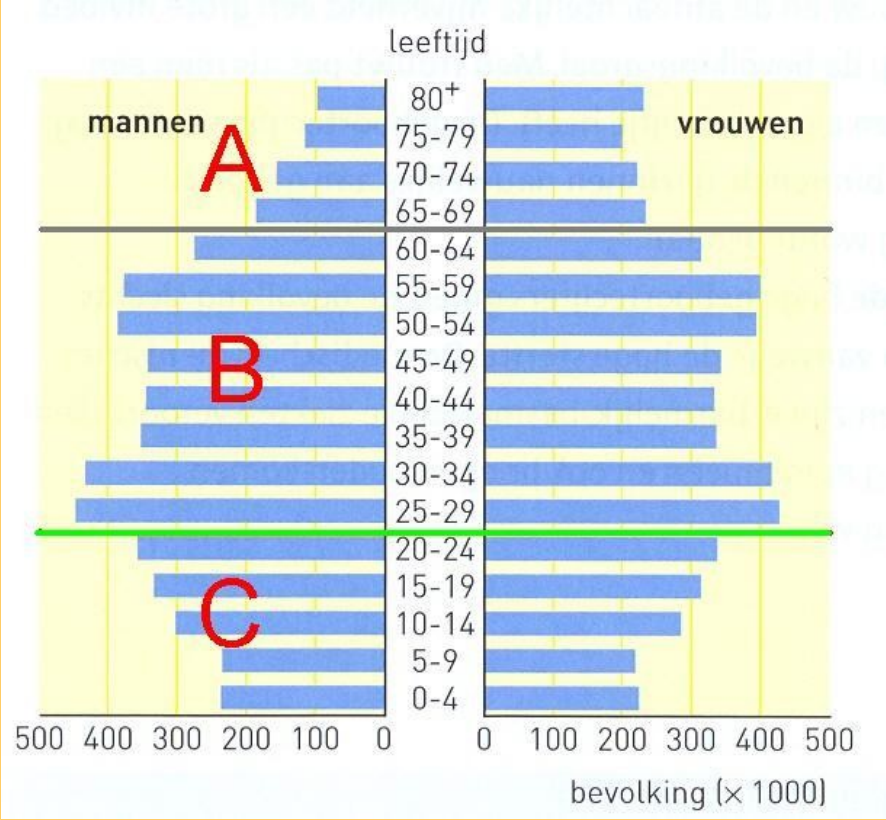

Wat drukt het zwaarst?

- http://www.rivm.nl/vtv/object_map/o2197n21782.html

Groningen	44,8
Amsterdam	47,4
Eindhoven	57,3
Utrechtse Heuvelrug	79,3
Bloemendaal	88,6
Urk	92,2
Nederland	67,0

Demografische transitie

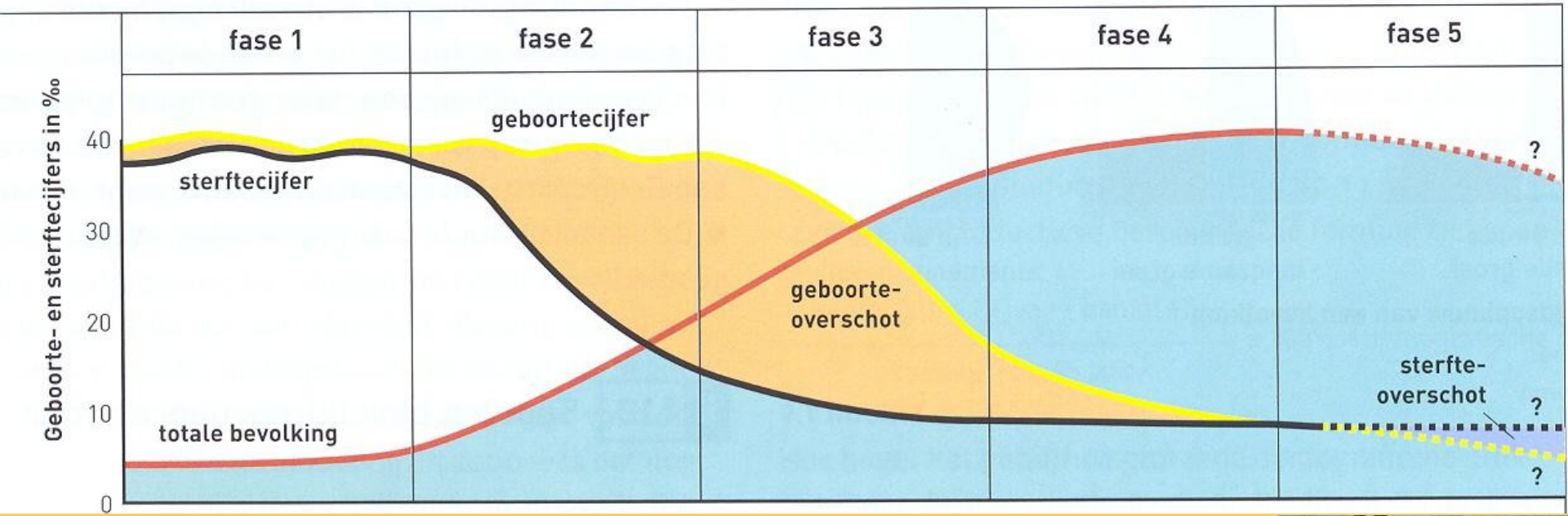

De overgang van een hoog sterfte- en geboortecijfer naar een laag sterfte- en geboortecijfer in een bevolkingsgroep

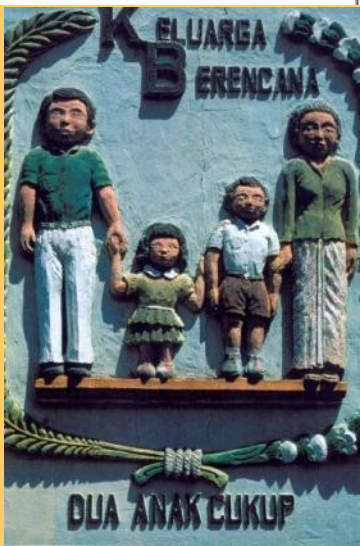

1 Agrarisch-ambachtelijke fase: lage groei

- Hoog geboortecijfer en hoog sterftecijfer
- Samenleving gekenmerkt door landbouw en ambachten
  - Pas trouwen als de man een gezin kan onderhouden
  - Hoog geboortecijfer dat reageert op sterftecijfer
    - Kind is financiële steun
    - Hoge huwelijksvruchtbaarheid
  - Sterftecijfer weerspiegelt economische, politieke en medische omstandigheden
    - Hoge kindersterfte
    - Korte levensverwachting

2 Proletarische fase: de schaar gaat open

- Aanvankelijke stijging geboortecijfer
  - Werk in industrie maakt eerder trouwen mogelijk
- Sterftecijfer daalt versneld
  - Grotere voedselzekerheid
  - Ontwikkeling medische wetenschap
  - Verbetering hygiëne
  - Aanleg waterleiding
  - Aanleg riolering
- Levensverwachting neemt toe.

- *Welk leeftijdsdiagram hoort bij deze fase?*

3 Moderne fase: de schaar gaat dicht

- Sterke daling geboortecijfer
  - sociale en mentale verstedelijking
  - ontkerkelijking
  - na 1965 anticonceptiepil
  - kind wordt ‘economic burden’
    - woonsituatie, scholing, opvoeding, tijdsbeslag
    - betere pensioenvoorzieningen
- Daling sterftecijfer stopt
    - door ontgroening

- *Welk leeftijdsdiagram hoort bij deze fase?*

4 Post-transitiefase: stagnerende bevolking

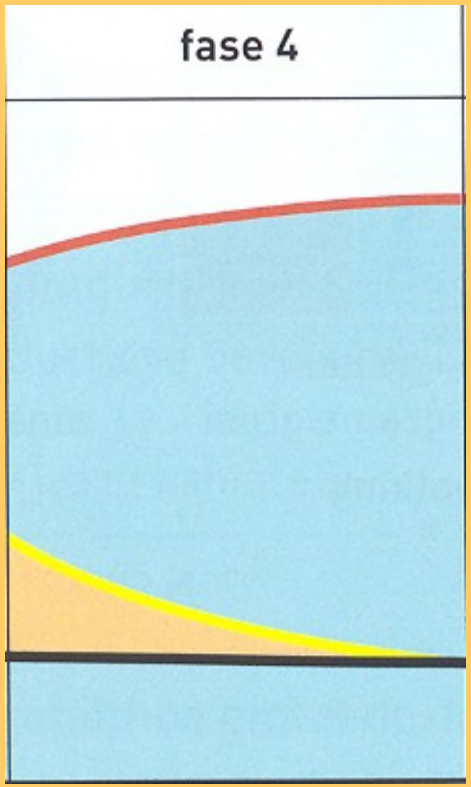

- De demografische transitie voltooid
- Laag geboorteniveau
  - Verbeterde maatschappelijke positie van de vrouw
    - Later trouwen
    - Geboortebeperking
- Laag sterfteniveau
  - Uitstekende gezondheidszorg
  - Grote voedselzekerheid
- Lage demografische druk
- Vergrijzing zet in

- *Welk leeftijdsdiagram hoort bij deze fase?*

5 Post-moderne fase: afnemende bevolking

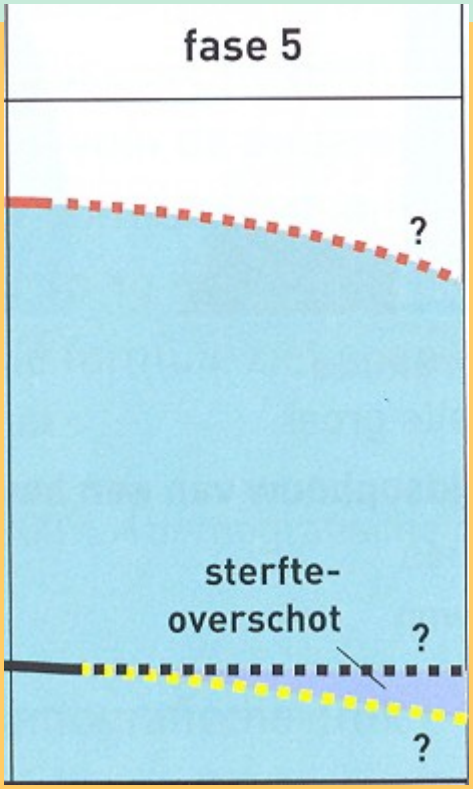

- Zeer laag geboortecijfer
- Sterftecijfer neemt toe
- Vergrijzing
- Toenemende spanning op arbeidsmarkt
- Toenemende demografische druk

- *Welk leeftijdsdiagram hoort bij deze fase?*

De sociale bevolkingsgroei

- Migratie
  Veranderen van woongemeente
- Vestiging
  Vestiging vanuit het buitenland: immigratie
- Vertrek
  Vertrek naar het buitenland: emigratie
- Positief migratiesaldo
  vestiging > vertrek

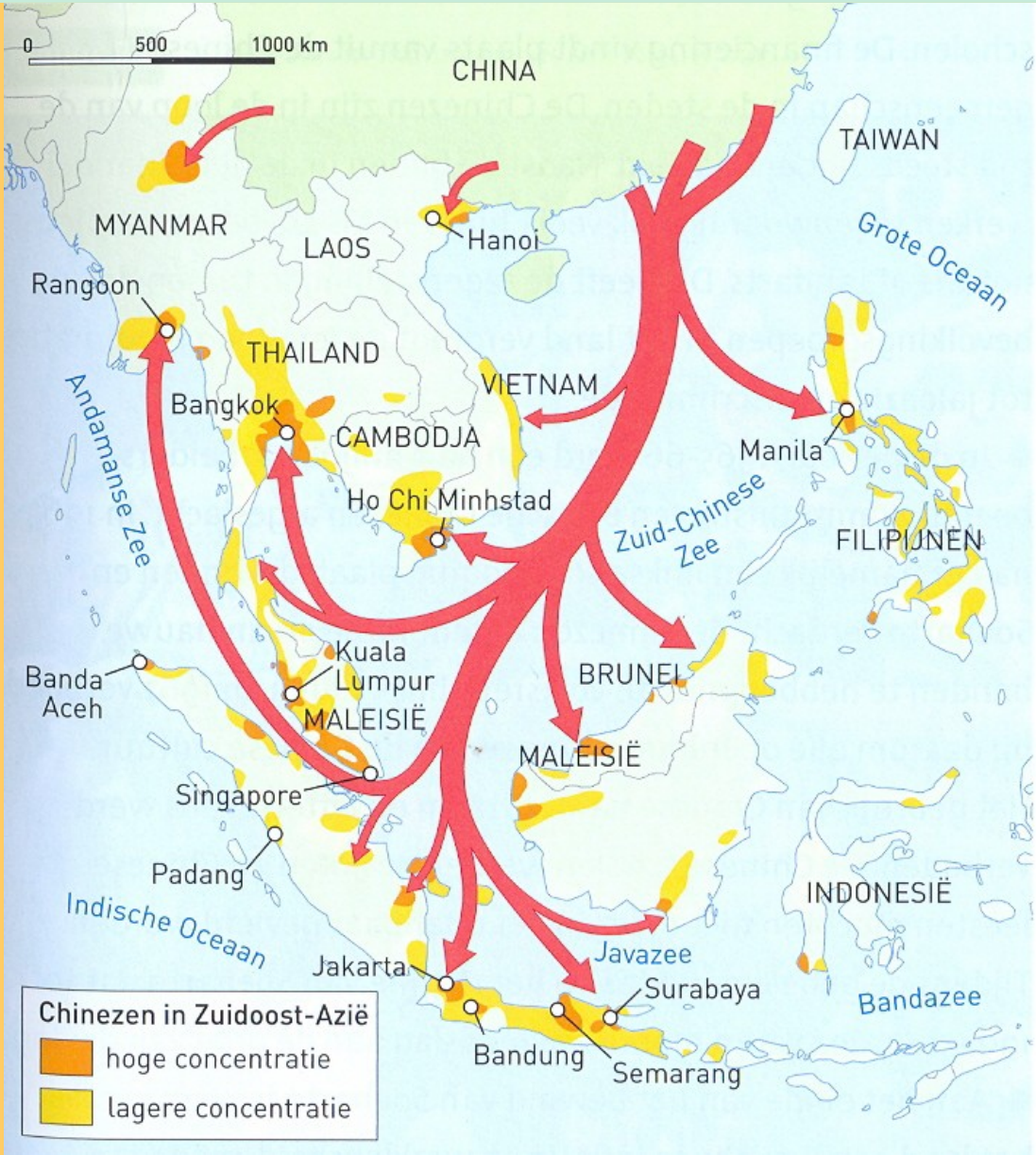

Migratie

- Pullfactoren: positieve kenmerken van het vestigingsgebied
- Pushfactoren: negatieve kenmerken van het vertrekgebied
- Vier groepen:
  - Fysische: aardbeving, vulkaanuitbarsting, overstroming, droogte
  - Economische: werk-gelegenheid, promotiekansen
  - Politieke: oorlog, onderdrukking, vrijheid
  - Sociaal-culturele: religie, onderwijskansen, groepsdwang en traditie

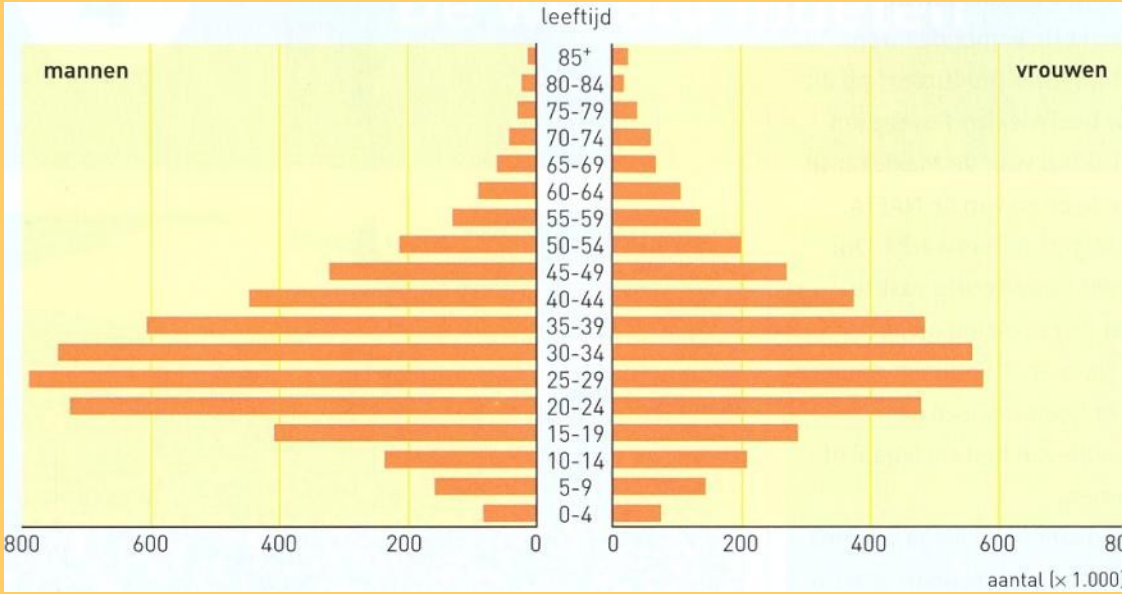

- Migratie is vaak selectief
  - naar leeftijd
  - naar inkomen
  - naar opleiding
  - naar gezinsstatus

Migratie en mobiliteit

- Saldo van push en pull is geen automatische migratiestroom want:
  - verschil in perceptie
  - afstandsverval
- Interactietheorie van Ullman:
  - Complementariteit – Tussenliggende gelegenheid
  - Transporteerbaarheid – Tussenliggende hindernis

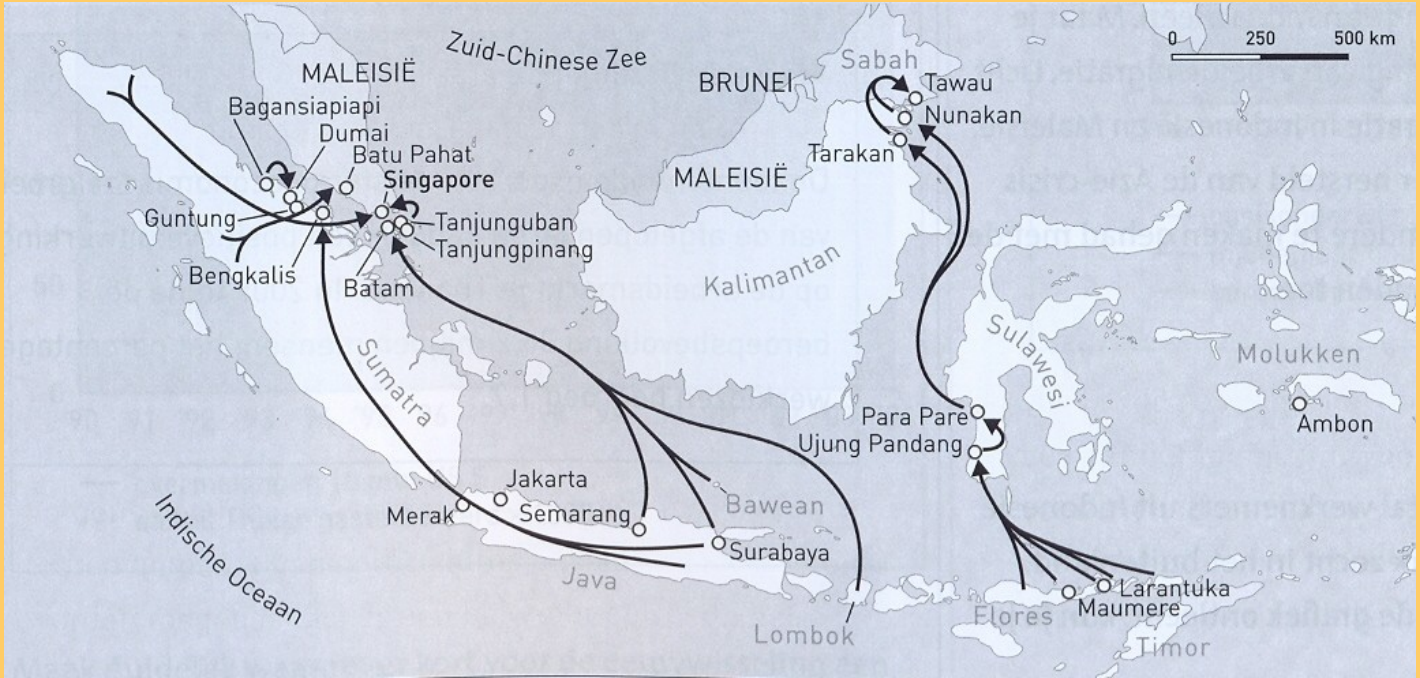

Naar en uit de stad. Wat is:

Ons suburbane ideaal:

Wonen aan het water in een monumentaal pandje met een tuin en een bootje voor de deur.

- Urbanisatie
- Urbanisatietempo
- Urbanisatiegraad
- Suburbanisatie
- Re-urbanisatie

Urbanisatie in derde wereld

- Lage urbanisatiegraad
- Hoog urbanisatietempo
- Groot geboorte-overschot
  - Jonge vruchtbare bevolking
  - Dalend sterftecijfer
- Groot vestigingsoverschot
  - Trek vanuit rurale periferie
  - Getrapte migratie eindigt in mega-cities

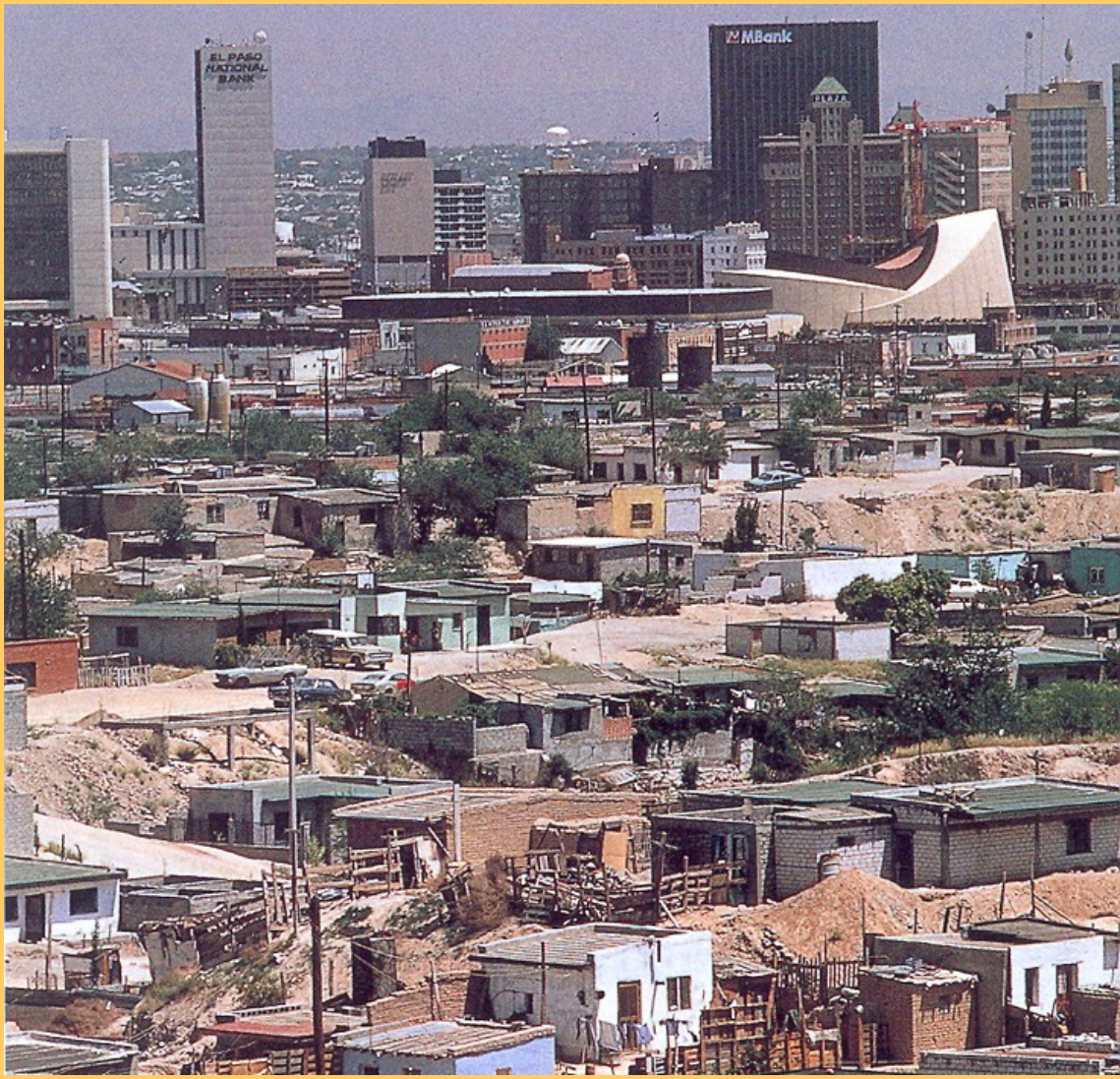

Andere migratievormen
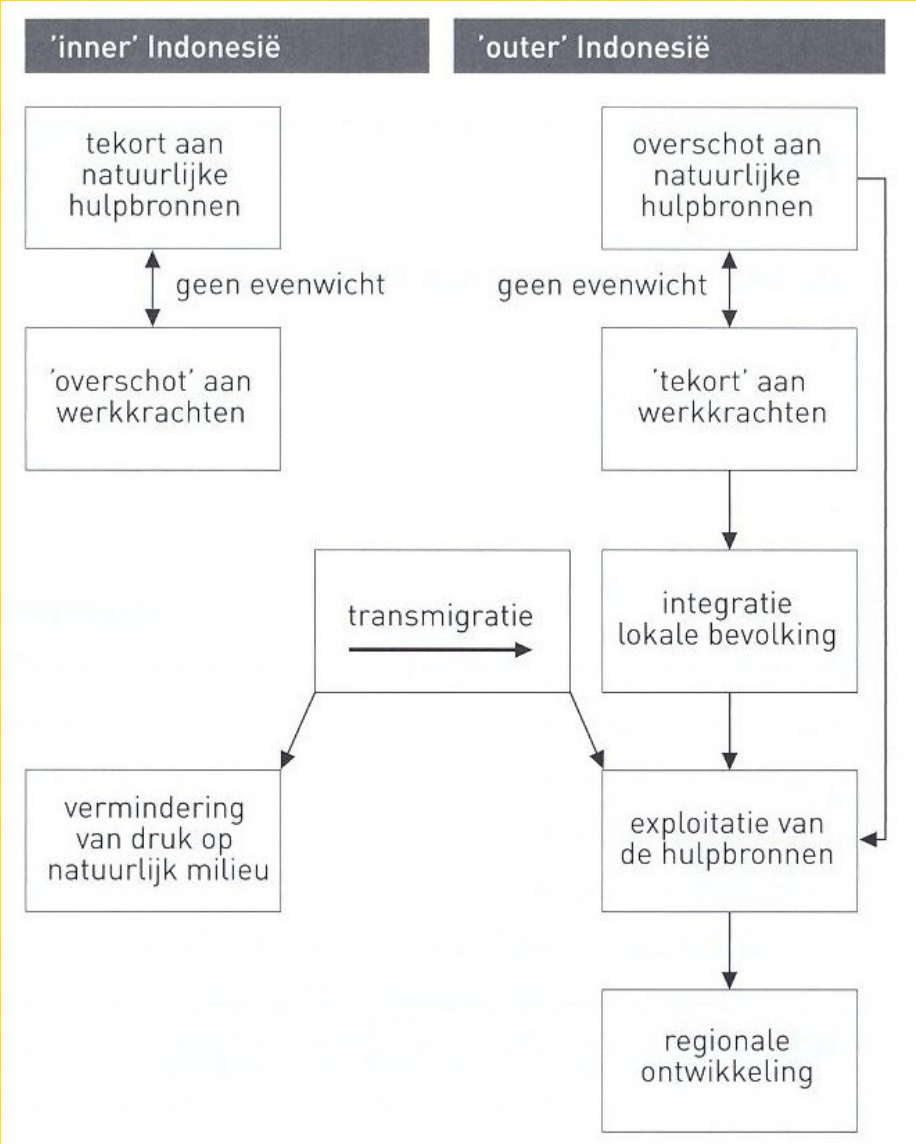
- Gastarbeid: tijdelijke vestiging van arbeidskrachten uit een ander gebied of land
- Kettingmigratie: vestiging van migranten in de buurt van familie, vrienden of bekenden
- Cirkelmigratie: vorm van migratie waarbij de migrant regelmatig terugkeert naar de oorspronkelijke woonlocatie
- Transmigratie: volksverhuizing
- Re-migratie: terugkeer naar het land van herkomst